

Näringsdepartementet*IT-politik***Remissammanställning****SOU 2010:104 E-legitimationsnämnden och Svensk e-legitimation****E-legitimation**

Betänkandets bedömning: E-legitimationer möjliggör legitimering och underskrifter i en elektronisk miljö. E-legitimationer är därmed en viktig komponent i uppbyggnaden av E-förvaltningen. En samordnad infrastruktur för användning av e-legitimationer underlättar och förenklar för den offentliga sektorn och bör främja en utveckling av e-tjänster.

.SE konstatera att den föreslagna modellen har de bästa förutsättningar att bli den svenska gemensamma infrastrukturen för identifierings- och andra tjänster som t.ex. signeringstjänst och utfärdande av attributintyg och på vilken e-tjänsteleverantörerna kan bygga sina tjänster för att tillgodose både dagens och morgondagens behov då förslaget i alla delar baseras på öppna standarder, det förefaller ge ett fullgott skydd för personuppgifter, det är teknikneutralt, det har förutsättningar att vara kostnadseffektivt och att det ges möjlighet att göras tillgängligt för aktörer i alla delar av samhället.

CSN är i stort positiva till betänkandets förslag avseende ny modell för e-legitimationer även om det är tekniskt och juridiskt komplicerat samt i vissa delar inte heller färdigutrett. CSN påtalar att utredningen bättre kunde ha beskrivit hur den nya modellen stödjer andra användningsfall än huvudanvändningsfallet, d.v.s. när en myndig person använder sig av en e-legitimation hos en e-tjänsteleverantör. CSN hade exempelvis önskat en beskrivning av hur den föreslagna modellen stödjer funktionen att en kund som har loggat in och identifierat sig med hjälp av sin e-legitimation hos en myndighet inte ska behöva logga in på nytt om han eller hon i anslutning till detta behöver anlita en e-tjänst hos en annan myndighet.

Även *Jordbruksverket* understryker vikten av att den nya e-legitimationen med bl.a. föreslagen central signering är väl fungerande i tjänstesamverkande lösningar mellan myndigheter och mellan myndighet och privat aktör.

Botkyrka kommun ställer sig bakom inrättandet av en nationell e-legitimationsnämnd för utveckling och förvaltning av en gemensam svensk e-legitimation och ställer sig bakom förslaget att utveckla en federativ lösning för e-legitimering i Sverige. En åsikt som även *Göteborgs Stad*, *Norrköpings kommun*, *Sandvikens kommun*, *Umeå kommun*, *Stockholms stad*, *Värmdö kommun*, *Västerås stad*, *Region Halland* och *Falkenbergs kommun* delar.

Malmö stad instämmer i utredningens föreslagna modell för svensk e-legitimation och inriktningen för E-legitimationsnämndens arbete. Däremot har *Malmö kommun* svårt att se igenom lösningens praktiska genomförande då abstraktionsnivån ligger så hög att mycket ansvar för framgången i den rent tekniska utformningen vilar på E-legitimationsnämndens fortsatta arbete. *Malmö stad* anser att E-legitimationsnämnden bör stå som nationell garant för identiteter utfärdade i det svenska federerade systemet. Detta för att göra det enklare att ansluta till andra europeiska system – som då inte behöver ha en relation med samtliga utfärdare i den svenska federationen.

Nacka kommun påtalar att utredningen inte fokuserar på privata e-legitimationer och är otydlig kring e-tjänstelegitimationer och berör inte servercertifikat, dessa områden bör utredas vidare.

Sandvikens kommun förordare att utredningen komplettera med en risk och konsekvensanalys. Det saknas vidare också en begreppsmodell i utredningen. Detta medför att termer som används kan feltolkas. Detta överensstämmer också med *Uppsala kommuns* åsikt i frågan.

Stockholms läns landsting menar att det som främst saknas i den aktuella utredningen är en tydlig modell och metod för hur varje privatperson i Sverige på ett enkelt sätt kommer att kunna anslutas till en nationell infrastruktur.

Domstolsverket, *SCB* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* tillstryker förslaget.

Stockholms universitet konstaterar att de i stort är positiva till betänkandets förslag om e-legitimation men att det är svårt att bedöma vilka rent rättsliga frågor som kan rymmas däri och menar att den djupare analys är nödvändig. Även *Tillväxtverket* efterlyser ytterligare utredning beträffande e-legitimationens utformning.

Kommerskollegium påtalar vikten av att de nya reglerna bör harmoniseras med de internationella reglerna, särskild inom ramen för EU. Även *Livsmedelsverket*, *Luleå Tekniska universitet*, *Stockholms stad*, *Umeå kommun*, *Sandvikens kommun*, *Region Halland*, *PTS*, *Vinnova*, *Dataföreningen*, *IVA*, *ISOC-SE*, *Swedish Standards Institute* och *Migrationsverket* påtalar detta. *Botkyrka kommun* tycker det är viktigt att en federativ lösning för svensk e-legitimation omfattar en utveckling i ett samverkande europeiskt/globalt perspektiv. *Läkemedelsverket* vill gärna se ytterligare klargöranden i detta avseende. Flera av det nämnda instanser anser det också viktigt att svensk e-legitimation kommer utformas i enlighet med ISO standard, bl.a. *Swedish Standards Institute*, *Swedac* och *Stockholms stad*. *Region Skåne* framför att det är viktigt att infrastruktur för e-legitimationer och e-underskrifter är internationellt gångbar och bygger på standard. Av samma åsikt är *Landstinget i Östergötland*. Även *Västra Götalandsregionen* trycker på den internationella gångbarheten.

Landstinget i Östergötland påtalar vikten av att en analys för att fastställa verksamhetskrav och eventuella risker görs. Avseende frågan om personuppgiftsansvar, förordas att frågan utreds ytterligare. När en ny infrastruktur för identifiering införs kommer detta att innebära en alltmer komplex it-miljö som medför vissa svårigheter att tydliggöra ansvarsgränser och skyldigheter. *Landstinget i Östergötland* förespråkar att frågor kopplade till personuppgiftsansvar och eventuella personuppgiftsbiträden utreds så att inte skyddet för den enskildes integritet riskerar att försämrats.

Handisam anser att frågan om e-legitimationer är av så central vikt att ansvaret för berörda parter att säkerställa att de lösningar som beställs och utvecklas är och blir användbara och tillgängliga för alla oavsett funktionsförmåga, ska framgå tydligt.

MSB anser att det är väsentligt att utvecklingen av en framtida modell för e-legitimationshantering bör baseras på väl genomförda och heltäckande riskanalyser, både t.ex. avseende skydd av personuppgifter men även krav på spårbarhet och tillgänglighetsaspekter.

Skatteverket påtalar vikten att kraven för utfärdarna kommer att ställas högt samt att det kommer ställas krav på personlig identifiering av den sökande vid utfärdande av e-legitimation. Dessutom konstaterar *Skatteverket* att tillsynsfrågorna är av stor vikt. *Skatteverket* är positiv till utredningens förslag om infrastruktur för svensk e-legitimation.

Logica framför att möjligheten att bli en ackrediterad utgivare av svensk e-legitimation enbart bör baseras på relevant kravuppfyllelse och ska inte samtidigt blandas ihop med hur staten väljer att upphandla vissa tjänster och hur dessa affärsmodeller ser ut. Dessutom menar de att utgivning av svensk e-legitimation inte ska vara beroende av en specifik

federationsstandard utan att det ska vara marknaden som bestämmer vad som blir bäst.

Transportstyrelsen menar att ett tydliggörande behövs avseende hur vidareutveckling och förvaltning av svensk e-legitimation ska bedrivas men även att kopplingen mellan en identitetshandling och en e-legitimation behöver bli tydligare.

Datainspektionen föreslår till skillnad från betänkandet en certifikatsbaserad lösning för e-legitimationer där den enskilde förfogar över sin privata nyckel. Anledningen till det är att när en sådan används finns en önskvärd och direkt koppling mellan användarens e-legitimation och de digitala aktiviteter denne företar sig. En sådan matematisk koppling minska komplexiteten och ökar tillförlitligheten vid användningen av e-legitimationer, bl.a. genom att möjligheterna till spårbarhet förenklas och ökar. Kopplingen innefattar även egenskaper som oavvislighet. *Datainspektionen* befarar att en utvidgning av begreppet e-legitimation till att innefatta säkerhetsdosor och andra hjälpmedel för identifiering försvagar den direkta kopplingen. Dessutom medför det att det krävs särskilda lösningar för att stödja signering och kryptering.

SCB ställer sig bakom den föreslagna infrastrukturen för e-legitimationer då de menar att förslaget innebär en klar förenkling och rimligen lägre kostnader än nuvarande lösningar. Nackdelen med en central lösning är dock enligt *SCB*:s mening att denna blir mer sårbar genom att ett avbrott på ett enda ställe kan slå ut all e-legitimering, inte bara delar av den.

Nacka kommun anser att certifikatutfärdaren ska vara en statlig myndighet, medan själva bäraren av certifikatet kan flera parter – privata och offentliga – svara för.

Norrköpings kommun anser att skatteverket eller annan statlig myndighet ska vara den enda certifikatutgivaren för e-legitimationer i Sverige. Exempel i omvärlden visar att när staten är utgivare av medborgarnas certifikat skapas ett fundament på vilket marknadsaktörer skapar olika former av tjänster och där certifierade utgivare placerar certifikatet på bärare som bankkort, smarta kort, dosor, mobiltelefoner och liknande. *Norrköpings kommun* anser att sekretessklassade eller integritetskänsliga uppgifter kräver identifiering med chipförsedda ”smarta kort”.

Sveriges Kommuner och Landsting är positiva till att e-legitimationsnämnden har inrättats men anser dock att staten har ett grundläggande ansvar för att säkerställa privatpersoners elektroniska identitet och därför också ska ta ett betydligt större roll än vad som framgår ur betänkandet. *Sveriges Kommuner och Landsting* menar att det endast är staten som kan garantera förutsägbarhet och robusthet i infrastrukturen samt att utredningen är bristfällig i flera områden, bl.a. är

verksamhetskraven inte tillräckligt belysta, juridiska frågeställningar är otillräckligt utredda, tillits- och tillgänglighetskrav är inte uppfyllda utifrån kommunal sektors behov, det framgår inte hur utredningens förslag påverkar redan gjorda investeringar i kommuner och landsting, risk- och konsekvensanalyser är inte genomförda. *Sveriges Kommuner och Landsting* påtalar att staten genast bör utreda en modell med statlig utgivning av certifikat för att etablera en federativ modell som skapar tydliga och långsiktiga marknadsförutsättningar för alla aktörer. Något som *Region Halland*, *Jämtlands läns landsting*, *Sundbybergs kommun*, *Uppsala kommun*, *Värmdö kommun*, *Västerås stad*, *Linköpings kommun* och *Jönköpings kommun* instämmer i.

Örebro kommun ställer sig bakom *Sverige Kommuner och Landstings* yttrande. *Västra Götalandsregionen* ställer sig också bakom *Sverige Kommuner och Landstings* tankar om ett statligt certifikat vilket den fria marknaden kan applicera på egen bärare. I princip har *Region Skåne* samma uppfattning som *Västra Götalandsregionen* i denna fråga.

Västra Götalandsregionen anser att mjuka certifikat är otillräckliga utifrån ett säkerhetsperspektiv.

Jönköpings kommun poängterar vidare att det beträffande personuppgiftshantering och frågor knutna till offentlighet och sekretess inte i något läge får råda någon tvekan hos den enskilde individen om till vem denne ska vända sig för att tillvarata sina rättigheter vid uppkomna problem etc. Det krävs därför att information finns lättillgänglig om vem som – i varje led – är personuppgiftsansvarig och att denne faktiskt kan bära detta ansvar.

Famna påtalar att det i betänkandet inte finns beskrivet hur privata aktörer ska kunna utfärda elektronisk identitet för t.ex. barn under 13 år, individer med samordningsnummer och övriga som inte är svenska medborgare. Något som *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Jämtlands länslandsting*, *Nacka kommun*, *Sandvikens kommun*, *Uppsala kommun*, *Stockholms stad*, *Värmdö kommun*, *Västerås stad*, *Jönköpings kommun* samt *Region Halland* och *Falkenbergs kommun* instämmer i. Inom vården och omsorgen är ett avgörande att säkerställa att alla grupper av privatpersoner kan få e-legitimation menar *Famna*. *Famna* anser därför att staten bör ta ett övergripande ansvar för utfärdande av certifikat och inte överlåta detta till privata aktörer. *Famna* anser dock att statligt utfärdade certifikat för privatpersoners identitet bör kunna appliceras på godkända bärare som utfärdas av t.ex. privata och offentliga aktörer.

Älmhults kommun anser det viktigt att det finns en sammanhållen och en enhetlig infrastruktur för identifiering som skulle förenkla och förmodligen stimulera utvecklingen av e-tjänster. Dessutom är det viktigt att det öppnas upp för möjliga nya aktörer att komma in på marknaden för att bidra till en ökad mångfald.

Affärsmodellen

Betänkandets förslag: Betänkandets förslag till affärsmodell utgår från att statliga myndigheters, landstings och kommuners användning av tjänster för identifiering och signering ska finansieras av de samma i enlighet med direktivet till utredningen. E-tjänsteleverantörernas kostnader ska vara förutsebara, överskådliga och därmed enkla att budgetera. Förslaget har syftat till att skapa en modell som fungerar effektivt med nyttor och incitament för aktörerna och att affärsmodellen kan anpassas efter nya förutsättningar. I modellen ingår ett antal aktörer i samverkan – E-legitimationsnämnden, användare i form av privatpersoner och anställda i organisationer, identitetsutfärdare, e-tjänsteleverantörer samt attributsutfärdare. E-tjänsteleverantörerna, identitetsutfärdare och attributsutfärdare ska enligt förslaget betala en fast årsavgift till E-legitimationsnämnden. Huvuddelen av dessa avgifter betalas därefter ut till identitetsutfärdarna utifrån prestation mätt som respektive aktörs marknadsandel i modellen, beräknat som antal utfärdade identitetsintyg per unik användare och tidsenhet, jämfört med totala antalet utfärdade intyg. E-tjänstelegitimationerna ingår inte som en del i den föreslagna affärsmodellen.

Skatteverket har inget att erinra mot betänkandets förslag.

Bolagsverket anför att de uppfattar den beskrivna affärsmodellen för svensk e-legitimation som enkel och okomplicerad och kostandsmässigt förutsägbar. Det kan dock finnas skäl att överväga om, fasta årsavgifter baserat på antal anställda, som betalas av e-tjänsteleverantörerna till e-legitimationsnämnden är en hållbar lösning i längden, detta relaterat till att identitetsutfärdarna skall erhålla betalning i förhållande till antal utfärdade identitetsintyg. Ett alternativ som kan övervägas enligt *Bolagsverket* är att relatera årsavgiften till antal e-tjänster och användningsgraden av dessa.

VHS ställer sig mycket positiva till den föreslagna avgiftsmodellen som medför att avgifterna blir förutsägbara och enkla att budgetera.

CSN är positiv till den föreslagna affärsmodellen för legitimeringstjänsten som innebär att kostnaderna för myndigheterna bli överblickbara och budgeterbara. *CSN* anser att det måste vara klarlagt hur signeringstjänsterna ska hanteras i prismodellen när den nya modellen för e-legitimationer tas i bruk. *CSN* vill framhålla vikten av att det införs en motsvarande affärsmodell för signeringstjänsterna som för legitimeringstjänsten så att kostnaderna inte ökar ju mer tjänsterna används.

Botkyrka kommun betonar att den framtida finansieringslösningen bör ske på ett förutsägbart och kontrollerat sätt och ställer sig bakom den föreslagna modellen.

Jämtlands läns landsting anser att prismodellen är komplicerad och kommer att medföra administrativa merkostnader. En helt statlig finansiering av e-legitimationer skulle ge jämlika möjligheter för alla medborgare att få tillgång till e-tjänster. Detta borde starkt främja nyttjandet av nuvarande e-tjänster och därmed även stimulera utveckling av nya e-tjänster.

Region Halland och *Falkenbergs kommun* påtalar att den ekonomiska modellen är svårgenomtränglig och incitament saknas för att marknaden ska skapa en försörjning för e-identiteter samt en migreringsplan från nuvarande system. *Region Halland* menar att det för hälso- och sjukvården uppstår en fråga kring hur betalmodellen ska hantera privata aktörer som levererar e-tjänster inom området.

Malmö stad anser att affärsmodellen är alltför komplex och osäker, och riskerar därför att skapa en för hög tröskel för ett smidigt införande. *Malmö kommun* tror att det är viktigt att inte belasta de första åren av införande med en avancerad ekonomisk modell som drabbar kommuner och landsting. Det räcker gott som belastning att utformningen av e-tjänsterna måste göras om för att passa den nya modellen för e-legitimationer.

Sundbybergs stad anser att den föreslagna betalningsmodellen är fördelaktigt för kommuner och på så sätt är önskvärd. Dock ser *Sundbybergs stad* att det kan bli svårt att realisera modellen med de ekonomiska kalkyler som gjorts. *Sundbybergs stad* vill också betona att det helst inte bör vara möjligt för identitetsutfärdarna att ta betalt av individen för en e-legitimation. *Sundbybergs stad* ser en fara i att om det skulle tillkomma en avgift för utfärdandet så skulle användandet av e-tjänster minska, inte öka. Användningen av e-tjänster är avhängigt av att det är enkelt och gratis för medborgarna att få e-legitimation.

Dataföreningen anser att den föreslagna affärsmodellen är tveksam ur flera perspektiv. Dels är en central komponent i det hela systemet undantagen, nämligen själva utfärdandet av e-legitimationerna, dels påverkar inte leverantörerna volym intäkterna, bara andelen av hela kakan. *Dataföreningen* menar att förslaget inte ska stå eller falla med det utan att e-legitimationsnämnden tillsammans med aktörerna bör komma överens om en lämplig modell.

Kronofogden anser att det inte går att bedöma om förslaget leder till ökade kostnader för de myndigheter som tillhandahåller tjänster som kräver e-legitimation eller de som önskar göra det. Om det leder till ökade kostnader bör myndigheterna få ett ökat anslag för dessa kostnader, annars är risken stor att myndigheter kan tvingas begränsa eller avstå från att införa samhällsnyttiga e-tjänster som kräver e-legitimation.

Läkemedelsverket påtalar att förslaget skulle kunna motverka istället till att använda svensk e-legitimation men att incitament såsom t.ex. enkelhet, tydliga riktlinjer och stöd skulle kunna uppväga den till synes initialt höga avgiften. De önskar dessutom förtydligande avseende av som ingår i den föreslagna årsavgiften.

Tullverket anser att den prismodell som föreslås är alltför förenklad och menar att det vore att föredra att avgifterna för den offentliga sektorn baserades på behov och efterfrågan, det vill säga att avgiften var kopplad till nyttjandet av e-legitimation.

Försäkringskassan anser att affärsmodellen bör, för att vara långsiktig hållbar, bygga på att den part som investerar mest i ett system också måste få skälig ersättning för detta. På samma sätt som att den part som utnyttjar systemet mest bör betala i relation till detta utnyttjande.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att affärsmodellen behöver utredas ytterligare. *Naturvårdsverket* anser att prismodellen behöver utredas ytterligare. Även *Pensionsmyndigheten* anser att affärs- och betalmodellen inte är färdigutvecklade och bör utredas vidare. *SCB* påtalar att årsavgiften är alldeles för hög.

BankID har som huvudinvändning mot betänkandet att den föreslagna affärsmodellen är helt olik den modell som redan finns, används och har accepterats av marknaden. Dessutom påtalar *BankID* att det finns risk för att nuvarande e-legitimationsutgivare väljer att inte ansluta sig till den föreslagna strukturen då det inte skulle ge dem någon god affär. En åsikt som även *Handelsbanken*, *Swedbank* och *Telia* delar. *Telia* är starkt kritisk till den föreslagna lösningen.

Svenska Bankföreningen anser att den föreslagna affärsmodellen inte ger de privata utfärdarna och leverantörerna möjlighet att kunna förutse ett positivt utfall på nödvändiga investeringar. En lämplig affärsmodell bör innebära att det finns ett tydligt samband mellan förväntad intäkt och den volym tjänster och transaktioner som levereras.

Länsstyrelse i Västra Götalands län motsätter sig affärsmodellen vad gäller den generella modell för avgifter som föreslås för myndigheter som länsstyrelserna på grund av att detta skulle leda till orimligt höga kostnader.

Dataföreningen påtalar vikten av att inte skapa inlåsnings i tekniken för att lösa affärsprocesser.

Logica påtalar att det finns risk för en monopolsituation i och med den föreslagna affärsmodellen som dessutom är svår att förstå.

Sveriges Kommuner och Landsting anser att affärs- och betalmodellen är ofullständiga och menar att utredningens förslag medför dubbla kostnader under en övergångsperiod samt att kostnadsberäkningarna är för låga för den nya modellen.

Valfrihetssystemet

En lag om valfrihet för Svensk e-legitimation

Betänkandets förslag: En ny lag ska ge E-legitimationsnämnden möjlighet att tillhandahålla valfrihetssystem. E-legitimationsnämnden ska efter erforderliga anpassningar tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem. E-legitimationsnämnden får tillhandahålla valfrihetssystem vid upphandling av tjänster för elektronisk identifiering.

Kontrakt inom valfrihetssystem är tjänstekoncessioner

Betänkandets bedömning: Valfrihetssystem som E-legitimationsnämnden inrättar enligt den föreslagna lagen innebär att avtal tilldelas genom tjänstekoncession. Denna tilldelning omfattas därför inte av LOU.

Vinnova är positiva till valfrihetssystemet och tror att den utökade konkurrens som systemet innebär kommer att leda till ökade förutsättningar för innovativa lösningar.

Bolagsverket ställer sig bakom utredningens bedömning att en lagstiftning av valfrihetssystem är nödvändig och att tilldelning av avtal enligt föreslaget valfrihetssystem är att betrakta som en tjänstekoncession.

Kammarkollegiet delar utredningens uppfattning att ett valfrihetssystem möjliggör flexibilitet för den tekniska utvecklingen samt konkurrens och mångfald på den aktuella marknaden. Avseende den lagtekniska lösningen menar dock *Kammarkollegiet* att det skulle försvåra överskådligheten att i lag om valfrihetssystem (LOV) definiera ett tillämpningsområde som uttolkas i olika speciallagar. *Kammarkollegiet* påtalar att det därför bör övervägas om inte LOV uttömmande ska ange sitt tillämpningsområde alternativt att generellt tillåta att LOV kan användas vid tjänstekoncessioner.

Uppsala kommun påtalar vikten av att det kan finnas juridiska problem med att hantera LOV i och med den föreslagna lösningen. Det är därför önskvärt med ett klarläggande på denna punkt.

Jämtlands läns landsting menar att det är tveksamt huruvida valfrihet tillför den enskilde medborgaren ett reellt mervärde eller om den enskilde i realiteten får någon större valfrihet i utbudet av

marknadslösningar. Dessutom påpekas att utredaren bedömer att avtal inom valfrihetssystemet kan tilldelas genom tjänstekoncession och därmed inte omfattas av LOU. Utredaren föreslår vidare att valfrihetssystemet för e-legitimationer kan omfatta även e-tjänstelegitimationer, för landstinget gäller dock LOU. Denna problematik behöver ytterligare belysas.

Migrationsverket anser att valfrihetssystem är bra och leder till mångfald vilket leder till konkurrens och därmed till lägre priser för utfärdande av e-legitimationer. *Migrationsverket* anser dock att föreslagen prismodell bör förtydligas.

Även *Naturvårdsverket* och *Hjälpmedelsinstitutet* är i stort positiv till valfrihetssystemet.

Stockholms handelskammare välkomnar utredningens förslag och uppmuntrar till ytterligare utredning av aktuell fråga, särskilt avseende vad som gäller för rättsprövning vid tilldelning av kontrakt avseende tjänstekoncessioner.

Dataföreningen delar utredningens uppfattning att ett valfrihetssystem skulle underlätta för andra än nuvarande aktörer att kunna erbjuda lösningar för identitetsutfärdande men anser att det finns oklarheter i de bedömningar utredningen gjort hur länge och i vilka situationer man kan utnyttja redan träffade avtal. En mera genomgripande riskanalys borde ha gjorts för att kunna ta ställning till aktuell fråga, varför *Dataföreningen* förespråkar tydliggörande i detta avseende.

Konkurrensverket anser att en viktig frågeställning vid tillämpning av tjänstekoncessioner är om tjänster som avses är A eller B-tjänster. Dessa borde ha behandlats i betänkandet. Om det handlar om A-tjänster gäller med hänsyn till unionsrätten de upphandlingsrättsliga principerna för alla kontrakt som överstiger tröskelvärdena, även vid tilldelning av tjänstekoncessioner. Tjänstekoncessioner omfattas visserligen inte av upphandlingsdirektiven, men detta undantag innebär således inte att de är undantagna från de upphandlingsrättsliga principerna. Enligt *Konkurrensverket* kan det inte heller uteslutas att svårigheter kan uppkomma att anpassa LOV till dessa nya förutsättningar om lagen i stor utsträckning tillämpas på A-tjänster. Dessutom anser *Konkurrensverket* att valfrihetssystemet är en koncession och har inget att invända mot utredningens bedömning i denna del.

Kronofogden ställer sig tveksam till införandet av en modell av valfrihetssystem så länge det råder osäkerhet om modellen är förenlig med EU-rätten.

Sveriges Kommuner och landsting menar att en förutsättning för att e-legitimationsnämnden ska kunna tillhandahålla valfrihetssystem enligt

lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) är att avtalen är tjänstekoncessioner. Av EU-domstolens praxis menar man att det framgår att det är högst osäkert om avtal där leverantören får ersättningen från den upphandlande myndighet som tilldelat avtalet kan klassificeras som tjänstekoncessioner. Eftersom e-legitimationsnämnden, som är den myndighet som sluter avtal med leverantörerna, också ska betala ersättningen till dem kan detta innebära att förslaget faller av juridiska skäl.

Signeringstjänster

Betänkandets förslag: För att infrastrukturen avseende den tilltänkta svenska e-legitimationen ska bli fullständig behövs en central tjänst för elektroniska underskrifter (signeringstjänst). Denna bör om möjligt utformas dels så att kvalificerade certifikat utfärdas momentant, dels så att kvalificerade signaturframställning tillhandahålls så att de elektroniska underskrifterna kan anses vara kvalificerade.

PTS konstaterar att den föreslagna lösningen med certifikat som genereras momentant i en server svårligen kan leva upp till kraven på att certifikatet är knutet uteslutande till en undertecknare och att signaturen skapas med hjälpmedel som endast undertecknaren kontrollerar. Vidare menar *PTS* också att det kan ifrågasättas i vilken utsträckning det överhuvudtaget är möjligt att lagra privata nycklar i en central signeringstjänst. Dessutom påtalar *PTS* vikten av samordning mellan e-legitimationsnämnden och *PTS* avseende det kommande arbete på aktuellt område samt att nämnden i möjligaste mån också bör följa de beslut och riktlinjer som fattas på EU-nivå även gällande de icke kvalificerade certifikaten.

Bolagsverket förordar utredningens alternativ två för signeringslösningen och menar bl.a. också att denna lösning har en hög potential för nyttjande av attributstjänster för e-tjänsteleverantörer som så önskar.

Skatteverket menar att alternativ ett torde ur allmänhetens perspektiv på sikt vara det mest effektiva och användarvänliga, under förutsättning att kraven på gränssnittet utgår från användarna och de rättsliga frågorna kring sekretessen utreds även om det kan innebära utvecklingskostnader för *Skatteverket*.

Tullverket föredrar alternativ två då detta alternativ innebär att det är *Tullverket* som presenterar handlingen för användaren och att det bara är själva signeringen som beställs hos den centrala signeringstjänsten – detta ur sekretesshänsyn.

CSN anser att det är nödvändigt att signeringstjänsterna utformas så att de kan användas för kontroll av underskrifter. Det signerade dokumentet

måste också kunna återskapas i efterhand för att kunna användas i juridisk prövning. CSN efterlyser i detta sammanhang även ett klagande från Riksarkivet beträffande frågor om bevarande och gallring av elektroniska signaturer. CSN anser vidare att det är av avgörande betydelse att de elektroniska signaturerna uppfyller internationella krav på elektroniska signaturer. Den juridiska hållbarheten måste säkerställas både i länder inom och utanför EU.

Försäkringskassan förordar att frågan om signeringstjänster utreds vidare.

Stockholms stad påtalar att den föreslagna lösningen för elektroniska signaturer behöver konkretiseras och prövas utifrån rättsliga utgångspunkter. Dessutom är det viktigt att utforma en långsiktig lösning för elektroniska underskrifter.

Sundbybergs stad menar att signeringstjänsten beskrivs ofullständigt i utredningen samt påtalar att denna tjänst är fullkomligt nödvändig för att kommunerna ska kunna bedriva sin verksamhet för att till en tillfredsställande lösning.

Stockholms läns landsting föreslår att man tar fram en signeringslösning som ett mjukvarupaket som varje intressent kan ladda ner och installera själv.

Dataföreningen anser att en central signeringstjänst enligt betänkandet skulle bli en ifrågasatt och tveksam lösning och infrastruktur som används av myndigheter men inte av marknaden i övrigt. Dataföreningen förordar ytterligare utredningen i frågan.

BankID påtalar att förslaget inte verkar helt genomtänkt och troligen inte håller måttet tekniskt, juridiskt och säkerhetsmässigt. De menar att det bör utredas om den föreslagna underskriftslösningen ger ett tillräckligt skydd av användarnas personliga integritet.

Datainspektionen avstyrker betänkandets förslag i denna del då förslaget innehåller integritetsrisker som behöver utredas och analyseras närmare. *Datainspektionen* saknar en analys och en inventering av vilka faktiska behov av signering olika aktörer har.

Migrationsverket anser att betänkandets krav på att en signaturlösning ska uppfylla ett kvalificerat certifikat känns orealistiskt då underskrifter idag sker med avancerade certifikat. Vidare påtalar *Migrationsverket* att det endast bör vara användaren som ska kunna ta del av texten innan signering, då det är centralt att skydda personuppgifter och att beakta sekretess och integritetsfrågor.

Swedbank påtalar behovet av ytterligare utredning av aktuell fråga.

Malmö stad påtalar att regelverket för signaturtjänsten bör utformas på ett sätt som inte innebär onödiga låsningar vid designen av den tekniska lösningen för signeringen. Här är det viktigt att ta höjd för modularitet, utbytbarhet och att undvika proprietära låsningar för de olika komponenterna som tillsammans formar en e-tjänst.

Logica anser det att det finns stora och fundamentala brister i betänkandet avseende förslaget om central signeringstjänst. De anser att en infrastruktur med enbart en central signeringstjänst kraftigt skulle begränsa användningsområdena kring elektroniska signaturer till enbart vissa användningsområden samt göra den svenska lösningen väldigt avvikande från övriga EU-länder.

Sveriges Kommuner och Landsting anser att införandet av en central signeringstjänst inte är tillräckligt utrett. De menar att det finns betänkligheter kring såväl integritets-, som rätts- och sekretessfrågor. Det signerade dokumentet måste också kunna återskapas i efterhand för att kunna användas i juridisk prövning.

Västra Götalandsregionen instämmer inte i utredningens förslag avseende central signeringstjänst utan förordare att signeringen sker nära brukaren.

Attributtjänster

Betänkandets förslag: Inom ramen för infrastrukturen för svensk e-legitimation ska det även ingå vissa attributtjänster. Dessa ska utfärda s.k. attributsintyg som t.ex. kan ange juridisk behörighet. Vilka attributtjänster som ska ligga inom ramen för infrastrukturen och vilka som inte ska ingå är en fråga för det fortsatta arbetet.

CSN och Försäkringskassan förordar att frågan om attributtjänster utreds vidare.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län påtalar att attributtjänster enligt utredningens förslag är en nödvändig komponent för att ersätta länsstyrelsernas nuvarande lösning med utredningens förslag till ny infrastruktur för e-legitimationer.

Även *Länsstyrelsen i Örebro län* redogör för vikten av attributtjänsterna.

Dataföreningen anser att ytterligare utredningen, särskilt över vilka attributsutfärdare som ska medverka, behövs.

Logica ställer sig tveksam till att satsningar på en ny infrastruktur för synkront datautbyte mellan myndigheter skulle påskynda utvecklingen av några e-tjänster.

Transportstyrelsen påtalar att gränsdragningen mellan bastjänster och attributsintyg borde tydliggöras. Det anføres att det ur utredningen inte framgår när det är lämpligt att tillhandahålla information i en bastjänst och när informationen ska tillhandahållas i ett attributsintyg.

E-tjänstelegitimation

Betänkandets förslag: En svensk e-legitimation ska kunna utfärdas till såväl en medborgare – s.k. privat e-legitimation – som till anställda eller uppdragstagare – s.k. e-tjänstelegitimation. Det är arbets- eller uppdragsgivaren som ansöker om och tilldelar den anställda en e-tjänstelegitimation. E-tjänstelegitimation ingår inte i betänkandets förslag till affärsmodell.

Skatteverket påtalar att behovet av e-tjänstelegitimationer kommer att öka på bara några års sikt och att det är viktigt att dessa kommer på plats.

Arbetsgivareverket tillstyrker betänkandets förslag och menar att e-legitimations för anställda kommer att underlätta samarbetet mellan olika delar av statsförvaltningen, vilket är positivt.

CSN, LRF, Näringslivets Regelnämnd och *Lantmäteriet* är positiva eftersom detta skulle leda till minskad administration. Även *Läkemedelsverket, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Migrationsverket* tillstyrker förslaget.

Länsstyrelsen i Örebro län påtalar att möjligheten att ta fram en e-legitimation som kombinerar personlig och e-tjänstelegitimation.

Transportstyrelsen påtalar behovet av ytterligare utredning av e-tjänstelegitimation.

Sandvikens kommun påtalar att e-tjänstelegitimationer är mycket viktiga för den kommunala sektorn, speciellt vård och omsorg behöver därför hanteras i en nationell lösning. Det är bekymmersamt att utredningen endast nämnt e-tjänstelegitimationer i förbigående och att servercertifikat inte behandlas i utredningen. *Västerås stad* delar i princip denna åsikt.

Jämtlands läns landsting menar att det av betänkandet inte framgår om och hur infrastruktur för svensk e-legitimation är tänkt att innefatta nuvarande och kommande säkerhetslösningar inom nationella e-hälsa. Det är även oklart hur modellens infrastruktur uppfyller kraven enligt Patientdatalagen.

Region Halland menar att utredningen har ett starkt fokus på e-legitimationer för privatpersoner men svagare skrivet tjänstelegitimationer vilket är en viktig del. Dessutom på talar *Region Halland* att det är ett absolut krav att det ska vara hårda certifikat när det gäller e-tjänstelegitimationer

Dataföreningen påtalar att lösningar baserade på personliga e-legitimationer med någon form av attributhantering medför välkända problem med integritet och ovilja att använda en privat e-legitimation i tjänsten. Dessutom anför de att det är viktigt med en seriös ackrediteringsprocess.

Kammarkollegiet påtalar behovet att ytterligare utredning av samtliga aspekter vad avser juridiska personer som elektroniskt vill sköta sina mellanhavanden med offentlig förvaltning genom en anställd som tilldelats uppgiften och befogenheten att agera i företagets namn i en specifik situation – vanligtvis utan att vara firmatecknare.

Kammarkollegiet menar dock att detta utredningsarbete bör ske i andra former utanför E-legitimationsnämnden. *Kammarkollegiet* understryker dessutom vikten av att även e-tjänstelegitimation för anställda inom privata sektorn utreds.

Logica anser att e-tjänstelegitimation inte ska inkluderas i Svensk e-legitimation eller infrastruktur för svensk e-legitimation. Däremot kan krav och författningsstöd till svensk organisationslegitimation övervägas samt framtagande av viss tekniska rekommendationer etc; det är dock viktigt att inte blanda ihop dessa två områden.

Anvisningstjänster

Betänkandets förslag: Förslagsvis införs en anvisningstjänst för att, i samband med användarens utnyttjande av e-tjänster, underlätta användarens val av e-legitimation. Två alternativ har identifierats: Det första alternativet medger en enklare integration för e-tjänsteleverantörerna i deras e-tjänster medan det andra utförandet möjliggör mera avancerade och användarvänliga gränssnitt för e-tjänsternas användare.

CSN förordar att myndigheterna enas om att välja samma alternativ för att tillhandahålla anvisningstjänsten för att flöden och gränssnitt ska se likadana ut oavsett vilken myndighet kunden kontaktat. Under dessa omständigheter framstår alternativet där användaren slussas mellan e-tjänsten och anvisningstjänsten som den bästa lösningen.

Läkemedelsverket understryker vikten av att en framtida anvisningstjänst måste utformas med användbarhet och enkelhet i fokus. Användbarheten och tydligheten kan riskera då en e-tjänst kan tillåta flera olika

tillitsnivåer samtidigt som en tillitsnivå i sig kan innebära många olika tekniska lösningar och utfärdare.

Dataföreningen påtalar en fördjupad utredningen avseende anvisningstjänsterna är nödvändig varvid samtidigt riskerna med en omfattande publicering övervägas.

Av de två alternativ som föreslås för att underlätta för användaren när denne nyttjar en eller flera e-tjänster är alternativ två det som *Skatteverket* förordar eftersom de menar att detta alternativ bäst tar hänsyn till en positiv användarupplevelse även om det kräver fler ingrepp i *Skatteverkets* befintliga e-tjänster.

Logica ser sårbarhetsrisker med den centrala funktionen som utredningen föreslagit som mer eller mindre skulle kunna slå ut hela infrastrukturen kring svensk e-legitimation.

Region Halland och *Falkenbergs kommun* påtalar att det är av vikt att förtydliga vilka befintliga lösningar som måste byggas om.

E-legitimationsnämndens roll

Betänkandets förslag i huvudsak: E-legitimationsnämnden ska säkerställa att nödvändiga tjänster och funktioner för e-legitimationer finns tillgängliga för den offentliga förvaltningen. I detta ingår:

- att styra, utveckla och svara för den verksamhet som faller inom ramen för Svensk e-legitimation. Hit hör, i de delar verksamheten inte regleras i lag eller förordning
- att säkerställa att nödvändiga tjänster och funktioner (t.ex. identitetsutgivare, anvisningstjänster samt register över godkända identitetsintygsgivare och e-tjänsteleverantörer) finns tillgängliga för förvaltningen
- att tillse att de aktörer som ansluts följer regelverket för Svensk e-legitimation

Länsstyrelsen i Västra Götalands län stödjer att det finns en viktigt samordningsfunktion för e-legitimationsnämnden.

Migrationsverket anser att det är viktigt att e-legitimationsnämnden får ett mandat att agera inom området. Nämnden bör arbeta med kontinuitet och bör arbeta för en bred åtkomst till e-legitimationer. Långsiktighet är också viktigt. Dessutom är det av vikt att nämnden ges mandat att arbeta med tillsyn och kontroll.

Pensionsmyndigheten anser det viktigt att nämnden ges tydliga riktlinjer för inom vilka ramar de har att tillämpa civil- kontra offentligrättsliga regler.

För att uppnå målen med en väl fungerande svensk e-legitimation tycker *Jordbruksverket* att e-legitimationsnämnden ska ha en tydlig roll och arbetsuppgift i att marknadsföra e-legitimationernas användning och dess möjligheter.

Kammarkollegiet påtalar att verksamhetsplanen för e-legitimationsnämnden saknar en specifikation om att nämnden ska fortsätta att arbeta med e-tjänstelegitimationer. Dessutom menar *Kammarkollegiet* att nämnden även bör arbeta vidare med stämpelcertifikat och servercertifikat.

Tillväxtverket påtalar vikten av ytterligare utredning avseende e-legitimationsnämndens ansvar och uppgift.

Stockholms stad påtalar vikten av att E-legitimationsnämnden måste fånga upp och vidmakthålla hela den bas av e-legitimationer, e-tjänster och lösningar som i dag är i drift vid myndigheter, landsting, kommuner och IT-leverantörer. Denna kontinuitet är viktig i genomförandet av den nya lösningen för e-legitimationer och en avgörande förtroendefråga för e-legitimationsnämnden.

Jämtlands läns landsting betonar vikten av att ”skynda långsamt” och att inte starta ett införande med så många utestående frågor att lösa för E-legitimationsnämnden när det gäller dess verksamhetsplan. Ur *Jämtlands läns landstings* perspektiv är det högst prioriterat att förse medborgarna med privata e-legitimationer för att öka nyttjandet av vård e-tjänster.

Stockholms läns landsting menar att E-legitimationsnämndens uppdrag inte bör vara blandat, till att vara både tillsynsmyndighet samt upphandlare och tillhandahållare av tekniska tjänster (anvisnings- och signeringstjänsterna). Den upphandling av leverantörer för tekniska tjänster som är en av nämndens uppgifter bör utökas till att bli en komplett tjänsteupphandling, som kan hjälpa mindre organisationer etablera en infratrunktur, allt från katalogbyggnade, behörighetsstruktur, kortadministration, och kanske också anpassning av it-system.

Logica anser att det inte kan betraktas som nödvändigt för e-legitimationsnämnden att leverera någon form av tjänster där det idag redan finns en existerande och konkurrensutsatt marknad.

Botkyrka kommun ser det som en viktig uppgift för E-legitimationsnämnden att sköta omvärldsbevakning avseende nya tekniska plattformar.

Cybercom påtalar att det är olyckligt att e-legitimationsnämnden ska leverera tjänster som omfattas av det regelverk man själv tagit fram och utövar tillsyn av.

Ansvarsfrågor (utgivningsansvar/skadeståndsansvar)

Betänkandets förslag: Det ansvar som en utgivare av identitetsintyg åtar sig föreslås regleras i avtal mellan parterna. Fördelningen av ansvar mellan parterna får närmare preciseras i det fortsatta arbetet. Ansvar för utfärdande av attributsintyg bör om det redan idag finns ett etablerat förfarande samma regler tillämpas i annat fall får ansvarsfrågan bedömas från tillämpning till tillämpning.

Kronofogden anser att de ansvarsfrågor kring e-legitimationer måste klarläggas, utredningens hänvisning till de lösningar som redan användas ifråga om ansvar för hantering av konto- och kreditkort skulle leda till ett för orimligt stort ansvar för hanteringen av mjuka e-legitimationer. *Kronofogden* påtalar också att identitetsutfärdarnas ansvar bör utredas ytterligare, t.ex. i fråga om vad som händer med ansvarsfrågorna om en identitetsutfärdare går i konkurs.

Skatteverket påtalar behovet av ytterligare utredning avseende ansvarsfrågorna i samband med eventuella bedrägerier.

Transportverket anför att det är av vikt att det finns ett tydligt ansvar och befogenheter samt rutiner för när en utfärdad e-legitimation ska börja gälla eller upphöra, något som bör utredas ytterligare.

Hälso- och sjukvården

Betänkandets förslag: Utfärdare av SITHS, som är ett tjänstekort för elektronisk identifiering inom hälso- och sjukvården, kan anslutas till infrastrukturen för svensk e-legitimation om dessa uppfyller kraven som ställs på utfärdare. Det behöver klargöras vad som ska ingå i den Infrastruktur för identifiering som E-legitimationsnämnden enligt sin instruktion har att etablera och vad som bör utvecklas och användas som sÄrlösningar för vissa områden när det gäller attributsintyg. Klargörandet gäller bl.a. vilka uppgifter som krävs vid kontroll av tillgång till uppgifter i patientjournaler.

Läkemedelsverket påtalar att tillgången till attributtjänster för hälso- och sjukvården är av stor vikt och att det är av vikt att sådana attributtjänster tillhandhålls inom infrastrukturen för svensk e-legitimation.

MSB anser att det är av vikt att det utreds om den valda tillitsnivån (AL3) för Svensk e-legitimation är möjlig att använda inom vård- och omsorgssektorn.

Region Halland och *Falkenbergs kommun* påtalar att det uppstår fråga för hälso- och sjukvården hur privata aktörer som levererar e-tjänster ska

hanteras i betalmodellen. *Region Halland* anser att det kommer att krävas hårda certifikat för tjänster inom hälso- och sjukvården.

Region Skåne menar att e-legitimation måste kunna ges ut till så många som möjligt som har kontakt med hälso- och sjukvården. Samtidigt ska denna ges ut med så hög tillitsnivå att patientuppgifter kan göras tillgängliga för den enskilde själv i enlighet med patientdatalagen. Även andra sekretessbelagda uppgifter samt värdehandlingar ska kunna hanteras, så kallade mjuka certifikat är inte tillräckligt säkra för dessa ändamål. Om privata aktörer inte kan ombesörja dessa e-legitimationer måste statliga initiativ komplettera.

Sandvikens kommun påtalar att tjänster som kommer att bli nåbara via hälso- och sjukvården kommer att kräva hårda certifikat och införande av tjänstelegitimationer för hälso- och sjukvården medför ett absolut krav avseende hårda certifikat. Ett hårt certifikat har en högre säkerhet än ett mjukt certifikat. Detta stämmer också överens med *Uppsala kommuns* åsikt i frågan.

Övergångsproblematiken

Betänkandets bedömning: Övergången från dagens lösning till den föreslagna lösningen kommer troligtvis att ske etappvis. Under en viss tidsperiod kommer båda lösningarna existera parallellt. En detaljerad plan för hur övergången ska genomföras överlämnas till E-legitimationsnämnden i samråd med aktörerna.

Bolagsverket ser det som viktigt att övergången mellannuvarande lösning och den nya lösningen kan hanteras på ett enkelt och kostnadseffektivt sätt. Båda lösningarna ska under en övergångsskede kunna hanteras parallellt utan att kostnaderna för detta ökar i någon märkbar omfattning. Möjlighet till förlängning och avslut av nuvarande avtal måste hanteras affärsmässigt för alla parter. *Bolagsverket* ser att detta kan vara en fråga som behandlas av E-legitimationsnämnden i eller utanför hanteringen av ett valfrihetssystem.

CSN anser att förutsättningarna för övergången till den nya modellen bör klargöras och att riktlinjer samt handlingsplaner bör tas fram som myndigheterna kan följa för att kunna planera tekniköverföring, verksamhetsöverföring, informationsinsatser och eventuella kommande avrop från det befintliga ramavtalet för elektroniska identifieringstjänster.

Jordbruksverket trycker på vikten av att övergången till den nya teknikneutrala lösningen blir störningsfri och att befintliga e-legitimationer kommer att fungera i den nya modellen.

Försäkringskassan anser att genomförandeplanen är för optimistisk och att det är omöjligt att hinna med att börja använda eventuella lösningar från den 30 juni 2012. *Försäkringskassan* föreslår att man förändrar tidplanen och istället låter nuvarande system leva vidare samtidigt som e-legitimationsnämnden tillsammans med berörda aktörer arbetar fram lösningar för svensk e-legitimation som omfattar både privat och offentlig sektor. Det är troligt att det kommer att behöva parallella lösningar över tid och det finns betydande problemställningar att lösa avseende drift av dubbla lösningar.

Utländska medborgare

Betänkandets förslag: Svensk e-legitimation utfärdas till personer som har ett svenskt personnummer eller samordningsnummer. Detta innebär att utländska medborgare kan tilldelas en Svensk e-legitimation om de tilldelas ett samordningsnummer.

Många remissinstanser t.ex. *CSN*, *Chalmers tekniska högskola*, *Logica*, *Region Halland* och *Falkenbergs kommun* m.fl. anser det viktigt att den juridiska hållbarheten kring e-legitimationen även fungerar för utländska medborgare från såväl inom och utom EU. *Logica* påtalar även att det torde vara av vikt att kunna förse svensk medborgare som inte är folkbordförda i Sverige med svensk e-legitimation.

Tullverket påtalar att de har många utländska kunder och att det är troligt att denna grupp kommer att öka. *Tullverket* menar att det således finns ett stort behov av att identifiera fysiska och juridiska personer utanför Sverige och även utanför EU. *Tullverket* skulle därför gärna se att förutsättningarna för att inom infrastrukturen stödja kvalificerade certifikat utfärdade utanför Sverige utreds närmare.

Risken för en parallell infrastruktur på den privata marknaden

Betänkandets förslag: Den föreslagna modellen för svensk e-legitimation inom offentlig sektor bör etableras parallellt inom den privata sektorn. Målet är att det ska vara möjligt att använda samma e-legitimation i den offentliga infrastrukturen som i den privata infrastrukturen. Det finns dock svårigheter med att redogöra för hur en sådan samordning mellan infrastrukturerna ska genomföras eftersom arbetat hitintills enbart inriktats på utformningen av grundkomponenterna för den nya infrastrukturen för offentlig sektor.

Riksrevisionen påtalar vikten av att en e-legitimationslösning väljs som passar och används av hela den offentliga sektorn såväl som det privata

näringslivet för att den ska fungera på lång sikt samt att det är viktigt att konkurrensutsätta rätten att utfärda e-legitimationer.

Jämtlands läns landsting anser att antalet utförare ökar inom hälso- och sjukvården, varför det är högst väsentligt att modellen även inkluderar den privata sektorn i en gemensam lösning.

Nacka kommun menar att det är väsentligt för externa utförare, näringslivet och andra externa intressenter har tillgång till samma lösning som den offentliga sektorn. Kommunen har inte sällan produktion utförd såväl inom kommunens organisation som med externa utförare. Av denna anledning bör båda parter ha motsvarande lösning och stöd. Det gäller inte bara som innehavare av e-legitimation utan också som så kallad förlitande part i en identitetsfederation, vilket kan gälla både företag och privatpersoner.

Även *Skatteverket* påtalar den inte obetydliga risken för att den privata sektorn utvecklar andra lösningar än de som utvecklas för den offentliga sektorn.

Dataföreningen och *IT & Telekomföretagen* pekar på vikten att även engagera den privata sektorn som e-tjänsteleverantör. En åsikt som även *.SE* delar och anför att det är viktigt med en konkurrensutsatt marknad för en mångfald av tjänster baserade på identifiering. Dessutom accepterar *.SE* utredningens förslag om att *.SE* skulle vara lämplig att verka som federationsoperatör inom den privata sektorn.

Även *Stockholms handelskammare* delar uppfattningen att *.SE* torde vara en lämplig federationsoperatör inom den privata sektorn och påtalar att det är önskvärt att svensk e-legitimation ska kunna användas även inom den privata sektorn.

BankID påtalar den stora risken att den privata sektorn kommer att stå utan en motsvarande infrastruktur som föreslås för den offentliga sektorn. Enligt *BankID* vore det olyckligt med parallella infrastrukturer.

Swedbank föreslår att e-legitimationsnämnden även får ansvar för att tillhandahålla regelverk och stödsystem som kan användas på den privata marknaden.

Även *FöretagarFörbundet* och *Företagarna* ser risker med en parallell infrastruktur på den privata marknaden.

Botkyrka kommun ställer sig bakom en federativ lösning för svensk e-legitimation och betonar vikten av att en sådan utvecklas till att omfatta samhällets alla aktörer, alltså omfattande även den privata sektorn.

Server-/stämpelcertifikationer

Betänkandets förslag till Infrastruktur för Svensk e-legitimation omfattar inte server- eller stämpelcertifikat. Betänkandet utesluter inte att det i den fortsatta utvecklingen bör övervägas om server- och stämpelcertifikat ska ingå i E-legitimationsnämndens ansvarsområde.

Transportstyrelsen konstaterar att utredningen inte tagit upp frågan om servercertifikat som är en väsentlig del i samverkan mellan myndigheter.

Dataföreningen påtalar att utredningen verka ha glömt bort frågor om s.k. server- och stämpelcertifikat. *Dataföreningen* anför att server- och stämpelcertifikat används i viktiga tillämpningar idag. Den modell som utredningen föreslår, med samverkan mellan ett stort antal certifierade parter för attributhantering och annat, måste sannolikt vara baserad på servercertifikat. De menar också att e-legitimationsnämnden därmed själva omgående kommer vara av stort behov av servercertifikat. Redan med utgångspunkt från den modell med federerade parter som utredningen föreslår borde därmed server- och stämpelcertifikat lyftas fram som en högprioriterad fråga anser *Dataföreningen* och påtalar att ytterligare utredningen i frågan behövs.

Västerås stad anser det bekymmersamt att servercertifikat inte har behandlats i nuläget utan att det bara uppförs på en lista av aktiviteter som nämnden bör ägna sig åt senare.

Region Halland menar att servercertifikat knappast berörs i utredningen och att detta är bekymmersamt då denna teknik används flitigt.

Västra Götalandsregionen menar att utredningen utelämnar behovet av funktions- och servercertifikat. Att möjliggöra en tryggad identifiering inte bara till individ utan även till en tjänst är viktig.

Arkivfrågor

Betänkandets förslag: En kvalitetssäkring bör göras som en del av E-legitimationsnämndens arbetet när det gäller betänkandets förslag på infrastruktur för Svensk e-legitimation utifrån arkivlagstiftning och Riksarkivets föreskrifter. När det gäller förslag till regelverk för infrastrukturen för svensk e-legitimation ingår krav på rutiner för långtidslagring av elektroniska handlingar i enlighet med Riksarkivets föreskrifter.

Kronofogden anser att lagringsfrågan inte är tillräckligt utredd.

Riksarkivet anser att det finns problem att säkerställa det långsiktiga bevarandet hos utfärdare, otydlighet om vad som är allmänna handlingar

hos myndigheterna, avsaknad av kartläggning av handlingsflödet och frågor om gallring av handlingar i infrastrukturen samt överlappning av tillsynsrätten.

Övrigt

Följande remissinstanser har avstått från att yttra sig eller har i princip inga synpunkter på betänkandet:

Arbetsförmedlingen, SMHI, Socialstyrelsen, Arbetsgivarverket, Boverket, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Höskoleverket, Kriminalvården, Kungliga Biblioteket, Lunds universitet, Luleå Tekniska Högskola, Mälardalens högskola, Riksgälden, Skolverket, Stadskontoret, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets pliktverk, SMHI, Socialstyrelsen, Lantmäteriet, Gävle kommun, Haparanda kommun, Hörby kommun, Kalix kommun, Sundsvall kommun, Svedala kommun, Valdemarsviks kommun, Vindeln kommun, Hallands läns landsting, Almega, Danske Bank, Swedish Medtech, Nordea, Nätverket för elektroniska affärer, SEB, Secmarker, Sign Guard Europe.